Լրագրոյս մեկ դրամը 60 օրինակ է։ Բաժանորդագրութեան տեղին Պօլիս Ֆինճանճըլար Քիւրքճեան ազպարանն է։ Մեզ ուղղուելիք անստորագիր եւ անվճար նամակ չընդունուիր. ընդունուածներն ալ եան չը տրուիր։

ԱՍԻԱ

Շրջաբեր գինը կանխիկ վճարելի դահեկան 30
Նիսաղրամը 30
Իւրաքանչիւր թերթը 1
Մանուցմանց տողը 2
Շատ անգամի համար զատ տակաւրելութիւն կընկայ։
Գաւառաց բօսթայի ծախքը առնողին վրայ է։

ԹԱՐԳՄԱՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

Ա. ՇՐՋԱՆ ՇԱԲԱԹ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1872 ԹԻՒ 11

ԱԶԴ

Ասիոյ մեծագոյն բաժանորդներէն կը խնդրեմք որ, եթէ կանոնաւորապէս մեր թերթը ժամանակին չը կրնան ընդունիլ, իսկոյն խմբագրութեան յայտ առ բարեհաճին. նըմանապէս այն ամեն վարժարան և մեր մըտերիմ բարեկամները որք նուիրաբար զայն կընդունին, և մանաւորապէս մեր Մեծապատիւ պաշտօնակիցք, որք՝ ի սկզբանէ Ասիոյ հետ փոխարինաբար իրենց պատուական թերթով զմեզ պատուեցին։

Ցրուիչներու անվոյթութեամբ այս մասին տեղի տրուած գանգատներէ ստիպեալ սոյն ծանուցումն ընել հարկ համարեցինք։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Տէվլէթլու սէմահէթլու Շէյխ իւլ Իսլամ Ա.Հմէտ Մխթար էֆէնտի հազրէթլէրի իլէ իւչիւնճի օրտույի Հիւմայուն միւշիրլի տէվլէթլու Տէրվիշ բաշա հազրէթլէրինէ, մուրասսա պիրէր գըլեա նըշանը Օսմանի իհսան պույրուլմուշ սըրը։

—Շուրայի տէվլէթ րէիսի Տէվլէթլու բէհամիլ փաշա հազրէթլէրինին հալիլէլերի Հանըմ էֆէնտի հազրէթլէրի կէչէն բաղալ կիւնիւ, Մըսըր խիտիվիյէթի Թաարաֆընտան բիքուսլէրինէ Թախսիս գըլընան ղուռէյ նամ վաքօր իլէ Իսկէնտէրիյէյէ միւթէվէճիհէն Իսմամ պօլտէն հարէքէթ իթմիշլէր տիր։

—Նէօլսըն զաղէթասըընըն միւնտէրիճաթընա նաղարէն, Գուստուս Շէրիֆ բուշ բաթրիյի է֊ֆէնտիյէ՝ սալմանաթը սէնիյէ Թաարաֆընտան մահիյէ պէշ պին ղրչ մաաշ Թախսիս պույրու֊լարաք պատէմա, վաթանը ասլիսի օլան Սա֊գըզ ճէզիրէսինտէ իդ ամէթ իթմէք իւզրէ պու֊լունաճաղը անլաշըլմըշ տըր։

—Սայիր վիլայէթլէրտէ օլտուղու կիպի, Անգարա վիլայէթի ճէվիշէնտէ տախի Անգա֊րա նամը իլէ Թիւրքի իւլ իպարէ օլարաղ պիր զաղէթա իհտաս օլմուշ տըր։

—Ֆի 12 քեանունի էվվել սալը կիւնիւչը֊գան իպրէն կաղէթասընտա աթիտէքի պէնտ կէօրիւլմիշ տիր։

“Պէյօղլունտա վաղի էրմէնի Գապրիսթա֊նընըն ալթընճը տայիրէյի պէյէտիյէ Թարա֊ֆընտան իչթիրա գըլընմաք էֆքեարընտա պուլունուլտուղունա տայիր, Թէվաթիր իտէն հավատիս իւղերինէ միլլէթի մէրգումէ իկիր֊մի պին իմզալը պիր գըլեա արզուհալ Թանզիմ իյլէյէրէք Բաթրիգխանէյէ վէրմիշլէր. վէ մէ֊էլինտէ մահալը մէզքիւրուն սաթընմասը այինի միլլիյէյէ մուխալիֆ վէ միւնաֆի կէօրիւն֊տիւյինտէն պաշգա, պուրատա ճիւմլէսինին հակգը պուլունմամըշէ պունուն ֆիրուխթինէ հակգը պուլունմամըշէ պունուն ֆիրուխթինէ միւժանաաթ էյլէմէսինի նիւեազ վէ Թէմէնի իթմիշլէր տըր. արզուհալը մէզքիւրուն սու֊էթի նէչր օլունաճաք տըր։”

—Զարչըմպիհէ սապահասը սահաթ պիր բաատէլէրինտէ, Ֆրանսա տէվլէթի Թաապիպէ֊րինտէն Դ֊ր֊ Ֆըլօրինին, բաշա պահճէսինտէ մալիք օլուպ Պէլճիգա սէֆիրինէ քիրալամըշ օլան եալըսընտան աթէչ զուհուր իտէրէք եա֊լընըշ խանէյի մէզքիւր հալի իւզրէ միւհիթ֊րէք օլմուշ տըր։

—Պիր գաչ կիւնտէն պէրու հավալար սո֊ուգ վէ բահմէթլի կիթահիյինտէն, Ալէմտաղը Թարաֆլարընտա գար տիւշմիւշ օլտուղու կէօ֊րիւլիւյիւ կիպի։ վարնայ Թարաֆլարընտա

տախի զիեատէսինճէ գար եաղարդը իչիտիլմիչ տիր ։

—Սըրպիեանըն պու կիւնլէրտէ խաֆի վէ ճալի պիր թաքըմ թէտարիքաեթը հարպի յէտէ պուլունմասընտան Ա.սմրիայ տէվլէթինի է. բէյիճէ թէլաշա աիւչիւրտիւիւ կիպի , պապը Ալի Թարաֆընտան իքինճի օրտույի Հիւմայիւն միւչիւրիւյէթի ճէլիլէսի իլէ Թունա վէ Բէր. զերին վէ պօսնա վալիլիքլերինէ տախի իհթի. եաճի իւզրէ պուլունմալարընա տայիր եվամիրի լազըմէ իսրա պույրուլարաք , օլ հուտուտտա պուլունան ահալիյէ տաղրիմըրըլմաք իչուն Թօփխանէյի ամիրէ միչիւրիւյէթի ճէլիլէսինէ սերիէն եթիչտիրիլմէք իւզրէ իւչ միլիօն ֆի. չէնքին իմալի սրբարիչ պույրուլտուղու իչի. տիլմիչ տիր ։

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Ալաֆրանկա քեանունի եվվել օն իքիսինտէ Ֆրանսա՝ եէնիտէն 200 միլեօն տահա Թէսլիմ իթմիչ տիր Բրուսիեաեա . վէ չիմտիյէ տէյին Ալըմանեալուլարա Թէսլիմ օլունան միլիարլա. րըն նէ ճինս ադճէտէն օլտուղու չու վէչ իլէ Թագսիմ օլունմուչ տըր , Եանի , 109 միլեօն ալթուն . 73 միլեօն կիւմիւչ 5 ֆրանգլըգ . 88 միլեօն Ալըման ագճէսի . 743 միլեօն պէրլին իւզերինէ բօլիչա . 117 միլեօն Ֆրանգֆօրթ իւզերինէ . 265 միլեօն Համպուրկ իւզերինէ . 230 միլեօն Ամբսթէրտամ իւզերինէ . 265 միլեօն Լօնտրա իւզերինէ . 147 միլեօն պէլճիգա իւզերինէ , 125 միլեօն Ֆրանսըզ պանգասը պիլէթէրի իլէ . 325 միլեօնլըգ Շարգ չըմէնտֆէրի հիսսէլերի իլէ , քի ճէմէն 2,868,000,000 , միլեօն Ետէր ։

—Պիր միւտաէթաէն պէրու Բարիզին լէ. չէքիյէ սօգաղընտա իսքեան իթմէքտէ օլան Շարլը Ժ. իսմինտէ եէնի էվի պիր ատամընն կէնճ վէ տիլպէր գարըսը , քէնտի գօճասընըն ատսթլարընտան պիր տէլիգանլը իլէ ույղուն. ատուզ մուհաֆէթ վէ մինասիպէթտէ պուլունտու. ղունու էվին ուշաղը՝ էճինէտիսինէ պիլտիրտի. յինտէն , գօճասը տախի քէյֆիյէթի պիլ Թահ. գիգ Թէճրիւպէ վէ Թէպէյիւն իթտիքաէն սօն. րա —տապամ տէր զէվճէսինէ , պէն քէնտիմ սէնի էօլտիւմէք իսթէմէտիյիմ իլէ պէրապէր , սէնին էօլմէն լազըմ կէլիր , անըն իչին իչտէ պու սը. չան օթուեու եուրթմալըսըն , վէ եարըմ սահաթ սօնրա ավտէթ իթտիյիմտէ սէնի էօլմիւչ պուլ. մալըյըմ ։

—Գապահաթը գարը , բէք էյի էճէնտիմ պէյատ մըրըլտանարաք , եալընըզ գալտըը հալտէ , գօճասընըն վէրմիչ օլտուղու պէեաղ Թօղու եուրթար , Մ. Ժ. եարըմ սահաթ սօնրա ավտէթինտէ զէվճէսինին եաթաղը իւզերինտէ սերիլմիչ գալտըղընը էէօրերէք ։

Ժընի՛ . Ժընի . տէյի գօլունտան Թու. Թուպ սիլգերէք պաղրմաղա պաչլար ։

Լաքին Ժընի դրմըլտանամաղտը ։

—Գալդ , Ժընի՛ . տէր պէ Թէքրար Մ. Ժ. պէն սէնի եալընըզ դօրգուԹմագ իլէ միճա. զաթ իթմէք իստէտիմ . . . . սանա վէրտիյիմ զէհիր տէյիլ իտի տէմիչ տիր ։

Լաքին պէտ պախտ գարը գուվէթի խա. եալընըն Թէքսիրինտէն վէճաթ էթմիչ իտի ։

—Պու կիւնլէրտէ Մարսիլիա Թարաճլա. րընտա աճընաճագ պիր հալ վուգուա կէլմիչ տիր չէօյլէ քի , րէնչպերին պիրի տուվար իւս. Թիւնտէ կիւնէչտէն ըսընմագտա օլան քիվլ րէնկինտէ պիր պէօյուք քերԹէնքէլէյի տէճի իթմէք իսթէտիյինտէն պիր եէրինի ըսըրարաք պու իւղտէն պէօյուք իսկէնճէլէր իլէ մէրգուս. մուն վէճաթ իթմէսինէ սեպեպ օլուր , մահալի մէղքուր լկալիթէ ղաղէթասը տէր քի , պու Թարղ վուգուաԹլար եէնի օլմատըղընտան , չիմտիյէ գատար ղարարսըղ ատտ օլունմագտա օլան պու կիպի հայվանլարտան չիմտէն սօնրա սաղընմալը տըր ։

—Բարիզին Սէվըը սօգաղընտա իսքեան իթմէքտէ օլան Սիրրիէն Թ. իսմինտէ 14 եա. չընտա պիր Թիւճճար չօճուղու , քիւչիւքլիւ. յինտէն պէրու գարանլըգտան գօրգտուղուն. տան , կէչէն կէճէ պապասընըն օտասընա կիը. տիյի էսնատէ , քարեօլանըն բէրտէլէրինին սալ. լանտըղընը կէօրիւպ. գօրգուսունտան էօթիւրիւ. իմտատա ատամ՝ չալըրմագ իչին բէնճիրէյէ գօ. չար. պաչընը չէվիրտիյինտէ , օտանըն իչինտէ պիր եէրէ գօյմուչ օլտուղի էլինտէքի մօմու տախի սէօնմիւչ կէօրտիւյիւնտէն , ղիեատէսի իլէ գօր. գուպ մասանըն իւղերինտէն պապասընըն րը. վօլվէրինի ալտուպ մըղըրադ կիպի գաբուեա տօղրու գօչար . քէնտիսինի տուրտուրմաք իչ. չին ուշտասընըմըզ պիր էլ կէօլկէսի իլէ պիր տէ չամաթալը կիւլիւնճ սէտասը իչիտուպ կէօղիւնէ կէօրիւնտիյիւնտէն , գօրգուսու Թէշպյիւտ իչ. տուպ Թաւանճասընա աթէչ վէրմեյէ մէճպուր օլուր . պու չամաթատան էթիչտուպ կէչէնլէր ,

իքի քիչի գըմրլատանմաեաբագ եէրէ սերիլմիշ օլաուդունու կէօրիւրլէը · Սիրիյէն քէնտի քիւչիւկ գարընտաշընը սաղ Թարագընտան էօլիւմ հաատինէ ուրմուշ վէ քէնտիսի ատ պի Թագաթի պայըմըշ իտի , ուրուլան 11 եաշընա ատա չոճուդուն եաշամասընատան իւմիւտ եօդ տըը ։

— Բարիզատ եվլէրինտէ քէօրէք սաքլայանըը , հիւքիւմէթէ խապէր վէրմէտիքլերի համէ , մուղայիրի նիզամ օլարաք Թուրքուտուգլարը հալտէ պէտէլինէ իքի գաթ վէրկի ատընճաղընա տայիր պագը Էվրօպա , ղաղէթալարընտա պունա մախսուս իլանլար կէօրիւմիշ տիր ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՈՎԿԻԱՆՈՒ ՄԷՋ ՄՐՐԿԱՑՈՑՋ ՆԱԻՈՒ ՄԸ
ՅՈՒՕԱԿՏՈՒՐ ԱՂԷՏԸ

« Սյլ իմ ասաէն քաղին ոլիք »
« Մինչ յուչ ածեմ ղիմ վիճակ »
« Ամենուրեք անբաղդացայ »
« Աչխարհ ընդ իս հակառակ ։ »
Հ. Ա. Յ.

Բերայի գերեզմանատան խնդրոյն նկատմամբ՝ ինչպէս անցեալ չաբթու ծանուցած է, ինք , կիմանամք Թէ ըստ որոշման կրօնական և քաղաքական խառն ժողովոյ , հինգշաբթի օր Գեր, փոխանորդ Հայրը , Պէյլիկճի պէյին երթալով , սոյն խնդրոյն բացատական պատասխանը հաղորդած է , Ազգին և Պատրիարքարանի կողմանէ ։ Ազգային իրաւանց և Ս· Օրինաց , սոյն ծանրակչիռ խնդիրը, չէր կրնար ուրիշ կերպով փաստափանիլ , որչափ որ Բ. Դուռը սորա պատասխանը վերադարձնել ստիպէր , և եթէ աւելի քան չայս անագան պատասխանուէր , բանդի խնդիրը բոլորովին կրօնական էր , եթէ վեհ. կաթուղիկոսին յայտնուէր նա ալ իսկոյն « ՈՉ ԿՆԱՐԵՄ Ք » պիտի պատասխաներ , Սա՝ և ամին նման ծանուց գերեզմանատան խնդիրն ալ , արդէն քանիցս յուզուած Ալիներու և Ֆուատներու օրով բայց անլուծանելի մնացին. ուստի չեմք յուսար երբէք որ հիմայ բարեհնամ կառավարութիւնը՝ յամառած և առ ինքն վարող տակար ժողովրդեան մը դէմ անարդարար խստութիւն և բռնութիւն բանեցնէ։ Հայերը կրօնք մի ունին սուրբ որոյ անբիծ պահպանութեան ևեթ զոհեցին իրենց բոլոր հարստութիւնները . . . Հայերը, այն սուրբ կրօնքուին է որ կաթոլիկն ցայգ և ցերեկ , իրենց ահեղաղօր պաշտպան Օգոստառ Սուլթանին անգին կենաց , և հայրենեաց պահպանութեան համար · Ձառատազ ութ տերութեան մը ընդ իշխանութեամբ հովանաւորեալ խեղճ Հայոց Ազգը , որ մի միայն իր Ս· կրօնքը պաշտպանելու և նորա նախանձախընդիրը՝ ընալու առթիւ՝ արդեօք Նորին Հայրանամ կարեկցութենէն զրկուելով , իսպառ ողբոց և հեծեծանաց պիտի դատապարտուի

« Ընդ երեկոյս հանգիցեն լալիք · առաւօտու եղիցի ուրախութիւն »

— Կը լսեմք Թէ , երևելի Եպիսկոպոս մը , ԵՐԻՑՈՒ ԵՐԱՆԵԱԼ Տ· ՍԱՐԳԻՍ Ս· Պատրիարքին հոգւոյն համար , պաշտօն պիտի մատուցանէ այս կիրակի , Մայր եկեղեցւոյ մէջ , միանգամայն Նորա քաջագործութեանց կրկին հոգին առ ինքն այսուհետև բնակիլ հայցելով ·

— Հետզհետէ կատուգուին Թէ՝ Ս· Պատրիարք Հայրը երէք վարդապետաց համար պիտի վկայէ ի Ս· Էջմիածին, զանոնք եպիսկոպոս ձեռնադրել տալ ։

Արժանի են ՏԷՐ որոց զՆորհս զայս առնեա , զի պարտ է պատրաստել ազգիս մերոյ զառաջնորդս զիմաստունս և զՊատրիարքս քաջագործս և զաղատաբանս . . .

— Կիրակի երեկոյ Սամաթիա Հայկական ընկերութեան զբօսարանին մէջ փոխադարձ բաժակներ պարպուելով , նոյն Թաղին հրաժարեալ և մնայեալ Թաղականները իրարու հետ հաշտուեր են . գործածուած եղանակին չը նայելով , հաշտութիւն բառը մեզ համար շատ պատուաւոր է . երանի՛ Թէ ամեն խռովարից Թաղեր հաշտուէին իրարու հետ ընդ միշտ . և որ և է եղանակաւ ըլլար , Թող ըլլար · Հայե՛ր , հաշտուինք իրարու հետ , զուցէ այն առեն միայն Աստուած ալ մեզ հետ հաշտուի ։ ո՛վ է այն , որ ասոր հակառակը կարենայ պընդել . ո՞չ ապաքէն պատահական նոր ՝ի նորոյ ցաւագին խնդիրներ զմեր բան ապացուցանեն։

— Նէօլոզոս Ցոյն լրագիրը, իր ազգին պաշտօնէից օրինաւորապէս ընտրութեան դիւրութիւն մը տալու համար, մեր ազգային Սահմանադրութիւնը Թարգմանել սկսած է ։

—Ընդհակառակը չաքմուն ծանուցած էինք թէ, վանայ Տ. Յովհաննէսի որդին Մահմէտական կրօնքն ընդունելու համար աղերսագիր տրուած է Բ. Դրան։ Այս անգամ առած տեղեկութեանս նայելով՝ Տ. Յովհաննէսի որդին չէ, այլ Թոռը Ղաղար անուն ամերիկա երիտասարդն է եղեր։

Մանդումէի էֆէնտիներուն ազատախօս լրագրոյ միամեայ դադարման պայմանաժամը լրացած լինելով՝ անցեալ չաբաթ օրուընէ ի վեր հրատարակութիւն սկսաւ դովելի փոփոխութեամբ մը։

Ըրատաբուխ և համակրական սիրով կողջունեմք, մեր ուրախութիւնը յայտնելով հանդերձ, քանզի Մանդումէ այնպիսի ժամանակի մը մէջ իւր շարունակութիւնը կընէ, ուր աղգային խել մը կենսական խնդիրներ երևան ելած են, որոց վերայ Մանդումէի կարծիքն ալ աւելնալը ժողովրդեան ձայնին մեծ արձագանք մը կըրնայ համարիլ։ Արդէն իւր անցեալ չաբթուան առաջին թերթովը խիստ դեղեցիկ ու յարմար պատասխան մը տուած է. մինչդեռ քանի մը աղգային թերթեր այս խնդրոյն վերայ չատ ուշ խօսեցան։

Լրագրերը միմեանց ձայնակցելու պարտաւոր են, դէթ այնպիսի պարագաներու մէջ, երբ աղգութեան վնաս կամ հարուած մը կը գուշակուի, ալ կարկառելու են միմեանց աղգային իրաւասութեանց պաշտպան հանդիսանալով. որովհետև միայն մինը անկարող վիճակի մը կը դատապարտուի. բնական է այս, քանզի մէկ ձեռքով ծափ չը զարնուիր. երկրորդի մը կը կարօտի։

Ի՞նչ չահ կունենայ այն աղգը իւր թերթերէն երբ մինը միւսոյն չը համապատասխաներ, երբ մինը կը խօսի և միւսը կը լռէ. և որ յաւալին է ընդդէմ նորա խօսիլ և եթէ չատ կը համարի. մոռնալով իւր սրբազան պարտքն ու կոչումը։

Ի՞նչ օգուտ կունենայ այն աղգը իւր թերթերէն, երբ անձնական բանակռիւը պարծանք կը համարին իրենց. երբ զիրար չեն քաշեր, երբ զիրար կանպատուեն, միով բանիւ երբ իրարու դէմ կը յարձակին անվայել զրուցատրութեամբ։

Կը գովեմք մեծ. փանոսեան էֆէնտիի իւր թերթին նկատմամբ բռնած նոր ձեռագը, և այժմէն մեք ևս խօսք կուտամք ձայնակից լինել իրեն միշտ, յուսալով որ միւս մեր պաշտօնակից եղբայրներն ալ ձայնակից և գործակից կը գտնուին այսմ։

ԻՏԿԻՏԱՐ ԵՂՆԻ ՄԱՀԱԼԼԷ

ՁԵՄԱՐԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ. Հոգաբարձութիւն մը ունի իրեն, Դրասէրեան Գաբրիէլ էֆէնտին այս վարժարանին Ուսումնապետ—Տնօրէնն է (ասոր դիտութեան դրախտին պտուղը, որոյ նման չատ մը պէյեր, էֆէնտիներ, և բաշաներ եղած են անկէ) 3 միաօրեայ վարժապետ կայ, և 5 այցելու դասատու, 4 տնտես և 340 աշակերտ, կ'աւանդուին Հայերէն, Տաճկերէն, Անգլիերէն, Գազղիերէն, Թուաբանութիւն, Աշխարհագրութիւն, Երկրաչափութիւն, Գծագրութիւն, Դեղագրութիւն. Կրօնագիտութիւն, Եկեղեցական երգեցողութիւն, ևն. Ուսումնասէր էֆէնտիին սենեակէն, ուր առաջնորդուած էինք, այս տեղեկութիւնները ստանալէ վերջ, սկսանք ժուռ գալ այն հինաւուրց և ընդարձակ չէնքը, նախակրթարանէ յուսումնարան և անտի մինչև ճաշարան. այլ ա՛ւ դեղեցիկ չէնքին կէսը գրեթէ քայքայուած տեսանք... նորոգութիւնը մէկդի թողլով երեք վայտէ սիւն կամ դերան առնող չը կայ եղեր, միջնայարկին մէկ կողմը՝ այսօր վաղը ինքնին փլչելու վտանգէն աղատելու համար, հոն բնակող մէկ երկու որմաչէն Աղգայինք ձրիապէս չինել չանձն առած են. (կըսանամք թէ թաղ խորհուրդը, վարժարանաց ե՛կամուտ առնելու համար ստակ դիզելու վրայ է եղեր, խիստ բարւո, բայց միթէ քանի մը հարիւր ղրչով իրենց այս դովելի նպատակէն չեղծե՞ կ'ըլլան. ո՛չ ապաքէն յետինն չար քան զառաջինն կը լինի)։ Ինչ և իցէ թաղականաց խոհեմութեան յանձնելով զայս, անցնինք մեր խնդրոյն. եթէ չեմք սխալիր Ուսկիւտարի մէջ օրինաւորագոյն վարժարան ՁԵՄԱՐԱՆԸ տեսանք, դռնէն ներս մտած առեննիս աղգասիրութիւն մը կախուած էր, որով կ'արգիլէր առանց կառավարչին իմաց տալու վեր չելլել, աշակերտաց վրայ այն աստիճան լռութիւն ու հանդարտութիւն մը տեսանք, որ մեզի կասկած պատճառեց, թէ մի՛ գուցե հիւր մը ընդունելու համար յառաջուց նախազգուշութիւն մը ըլլար. Բայց 'ի վերջոյ այլ և այլ դասարան

և սրահներ մտնելով տեսանք թէ ամեն տեղ միշտ միօրինակ բարեկարգութիւն կը տիրէր։ Հոս ժամէ մը աւելի կենալէ և մանրամասնաբար դիտելէ ղէնի անօրէն էֆէնտիի ընկերակցութեամբ, անցանք աղջկանց կողմը, ուր Սբժ. Տ. Խորէն քահանայ Փէհլիվանեան, տը. նօրէն դասատու, զմեզ արժանավայել յարգանօք ընդունելէն յետոյ մեր այցելութեան վերայ մանաւոր գոհունակութիւն յայտնեց, և դծագրութեան դասատու Եպղճեան Սիմօն էֆէնտի օրիորդաց դծագրութեան դաս տալու պարապած ըլլալու առթիւ, նոցա գեղեցիկ գծագրութիւններն ալ ցոյց տուին, որք Մաքրուհեան աշակերտուհեաց գծագրութեանցը կը համապատասխանէին, իսկ նոցա ասեղնագործութեանց յառաջադիմութեան և թանգարանի հարստութեան մասին, Իսկիւտարի բոլոր օրիորդաց վարժարաններէն առաջինը կրնար համարիլ։

Այս ամենը դիտելէ վերջ, տեղեկացանք թէ Տէր Խորէն Հայրը, երբեմն Տնօրէն - Դասատու միշտ վարժարանը կը մնայ և իրմէ զատ 2 վարժուհի, 3 այցելու դասատուներ ալ կան աշակերտուհեաց թիւը 140ի կը հասնի, որք Հայերէն Գաղղիերէն, Թուաբանութիւն, Գրծագրութիւն, Ասեղնագործութիւն, կրօնագիտութիւն, Աշխարհագրութիւն, Ս. Պատմութիւն, ևն. կուսանին։ Երկու վարժարանայ ամեսկան ծախքն է 8000 ղրշ. որուն 3500 ղրշ.ը ուսանողաց բերած ամեսկան թոշակէն կը դոյանայ, այնչափ մ'ալ Թագ. խորհրդոյ կողմանէ կը տրուի. իսկ մնացած 1000 ղրշ.ին համար ալ հանգանակութեամբ կը հաւաքուի. ժամ ու կէսէն աւելի ալ այս վարժարանը այցելութիւն ընելէ վերջը սոյն տեղեկութիւնները հաւաքելով ուրախութեամբ մեկնեցանք։ Իսկիւտարի մէջ հաստատուած Հայութեան այս առաջին ջահը ՁԵՄԱՐԱՆ իր հնութեան հետ խնայողութեան կառավարութեամբն ալիր լոյսը օր քան զօր տարածելու և մինչ 'ի վախճան վառ և լուսաւոր պահելու մեծ ջանք և աշխատութիւն կը տանի . . .

Եկեղ Մահալլէցի'ք. դուք որ Հայութեան այդ նուիրական տաճարին յառաջադիմութեանը նախանձախնդիր կը հանդիսանաք, դո՛ւք մի՛ վհատի՛ք . . . ձեր այժմեան պատանեկութիւնը ժամանակին իր ուսումնական գործերովը պիտի պսակէ ձեր աշխատութիւնը . . . Ան՛ւ իր չնորհակալութիւնը յայտնելով պատուարժան հոգաբարձութեան, կը խնդրէ թագ. խորհրդոյ ազգասէր անդամներէն, որ ՁԵՄԱՐԱՆի գեթ մասամբ իւիք նորոգութեանը համար ամենափոքրիկ զոհողութիւն մը ընելու չ'վարանին, որովհետև այդ վարժարանը մեր աղդին առաջին հաստատութիւնն է, և հետևաբար Հայութեան ալ պարծանքն ու հնութիւնը, ցիշատակ մ'է Սա անգին, որոյ հիմնադիրն ու կառուցանողը նոքա յարատև բարեկարգութեամբը միշտ անմահ պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ . . .

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ՆՈՒՀ ԳՈՒՅՈՒՍՈՒ

ՓԱՆՈՍԵԱՆ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ ՎՈՐԺԱՐԱՆը մասնաւորապէս կ. փանոսեան էֆէնտիի բարեձակ իրաւասութեան և հսկողութեան ներքև է. ց. Մակեան էֆէնտի սոյն վարժատան տնօրէն և միանգամայն թուաբանութեան և տեղերագրութեան դասատու. Ս. Ֆելէկեան էֆէնտի հայերէնի. Ա. Դարամանթօսեան էֆ. Տաճկերէնի. Մ. Կ. Պուրժ Գաղղիերէնի. Պ. Սրապեան էֆ. գծագրութեան. Պ. Վահունի էֆ. քնագիտութեան և բնալուծութեան. Ն. Թաշճեան էֆ. ձայնագրութեան. Մ. Վարդապարեան էֆ. ձախ և առողջապահութեան. ց. Պիպերճեան էֆ. աշխարհագրութեան, հայոց և սրբազան, և ընդհանուր պատմութեանց. Մ. Տէօքմէճեան էֆ. դեղագրութեան. Լլսկյիտ Ա.Հմէտ էֆ. տաճկերէն դեղագրութեան. Տ. Թընկըրեան էֆ. իտալերէնի և մարմնամարզութեան. Ք. Լէմոնճեան էֆ. անգղիերէնի. Դ. Մատթէոսեան էֆ. հայերէնի և տաճկերէնի օգնական դասատու. Ս. Գէորգեան էֆ. գաղղիերէն և երկրաչափութեան օգնական դասատու. Դ. Ալիքսանեան էֆ. ընդհանուր կառավարիչ. Մ. Սարգիսեան և կ. Պաղճեան էֆէնտիներն ալ, օր ընդ մէջ այցելութեամբ գիշերային դասատուութիւն կընեն գաղղիերէն լրագրոց թարգմանութեան. Թիւրապեան էֆ. սոյն վարժատան մանաւոր բժիշկն է. յիշեալ դասատուներէն վեցը մշտօրեայ և միւսները այցելու են. 8 սպասուոր և 4 սպասուհի, յորոց երկուքը միշտօրեայ չեն. սոյն վարժատան մէջ 65 գիշերօթիկ և 20 ցերեկօթիկ աշակերտ կան. յորոց վերջիններուն երկուքը Հրէի տղաք են. Գիշերօթիկ տղայոց յատկացեալ տարեկան թոշակն է 48 ոսկի, իրենց հանդերձեղէն և այլ ժամանայն

պիտոյքներով. իսկ առանց հանդերձի գիշերօթիկ աշակերտաց թոշակն է 40 ոսկի. ցերեկօթիկ ուսանողաց ամնական թոշակներն է 6 արծաթ մէճիտ միայն, ցորեկները կերակուրներն վարժարանէն տրուելու պայմանաւ, նմանապէս իրենց ուսման վերաբերեալ բոլոր դպրոցական պիտոյքներն ալ ձրիապէս վարժատուներն կը մատակարարուին, վարժարանի տարեկան ընդհանուր ծախքը 3000 Օսմ. ոսկիի կը հասնի. տարեկան վարձքը 160 ոսկին սոյն գումարին մէջ ըլլալով: Այս հոյակապ ապարանքը իր լայնարձակ շէնքով և գեղեցիկ դրութեամբը, այնչափ չքեղ և վայելուչ է որ, գոգցես թէ միմիայն վարժարանի մը դիտաւորութեամբ չինուած ըլլար, լայն և մաքուր փողոցի մը մէջ հաստատուած մեծ և ծառազարդ պարտիզներով շրջապատեալ ծովահայեաց ագանչելի տեսարան մը ունի, շէնքին հարաւային կողմը աւելի գեղեցիկ և աւելի պայծառ ըլլալուն համար, հանդստարան ու ճաշարան յատկացեալ է. աշակերտաց երկու լայնարձակ սրահներով և տասնական սենեակներով, որք մաքուր մահճակալներով և իրենց պիտոյքով հանդերձ զարդարուած էին: Աշակերտաց սեղանը պատրաստուած տեսանք խիստ օրինաւոր, պարզ և չքեղ. որ իրենց մաքրութիւնը ննջարաններուն նման մեր գլխաւոր ուշադրութիւնը դրաւեցին. վերջապէս ամեն տեղ մանրամասնաբար քընննելէ ու դիտելէ զկնի անցանք ուսումնարանի վերի սրահը, որ իր մէջ չորս սենեակ կը պարունակէր, իսկ վարի սրահին մէջ երեք սենեակ. որոց մէկ մէկ դասարան որոշուած է. փոխանակ աշակերտք մէկ դասարանէ միւսը փոխադրուելու, դասատուները փոփոխակի կը չրջադայեն նոցա մէջ. ամեն մէկ դասարանի մէջ գտնուած աշակերտաց թուոյն համեմատ զատ զատ մանուածոյ գրասեղաններ և նըստարաններ կան. աշակերտք իրարմէ բաւական հեռի և որոշակի նստած էին. սոցա վերայ մի օրինակ լուսնթիւն և վեհանձնութիւն մը կը տիրէր. Մենք այս դասարանները իրենց դըրութեամբ և պարունակութեամբը պաշտօնատան մը մէկ մէկ գրասենեակներու նմանցուցինք. յորոց ամեն մէկը իրենց վերաբերեալ նիւթերը կը պարունակէր. ինչպէս որ անդրիդի դասարանին մէջ տեսանք տէրէն մը, բարիզէն բերել տուած 18 տարեկան աղջկան մը ոսկորներ. նմանապէս զմռսեալ թռչուններ և այլ կենդանիներ կային.

Մալեան և Ֆելէկեան էֆէնտիները զմեզ չափազանց սիրով և արժանավայել յարգանօք ընդունելէ և մանրամասնաբար հետաքրքրութիւններս յագեցնելէ վերջ հրաւիրեցին զմեզ ուսումնարանի սրահը, ուր սակաւիկ մի հանգիստ առնելով, կրօնագիտութեան դասախօսութեան վրայօք տեղեկութիւններ խնդրեցինք, Ֆելէկեան էֆ. մեզ պատասխանեց թէ արդէն այս դասախօսութեան որոշումը տրուած ըլլալով, ինքը ստանձնած էր այդ պաշտօնը: Այդ առաջին ու ամենակարևոր դասախօսութեանը փափաքեցանք մենք ալ ներկայ գտնուիլ: Ֆելէկեան էֆ. վարժատան ընդհանուր աշակերտները ուսումնարանի մեծ սրահը գումարելով մէկ ժամու չափ կրօնագիտութեան վերայ գեղեցիկ առենաբանութիւն մը ըրաւ: Բացակայ աշակերտք մէկ կողմէն վարժարանը կը մնային, և գալով իրենց դասատու և դասնուած հիւրերը կ'ողջունէին. վերջանձնութիւնին տարիքնուն չէր համապատասխաներ. բարեկիրթ քաղաքացի զաւակներու պէս պարկեշտ և քաղաքավար էին առանց բացառութեան: Կրօնագիտութեան դասատուն իր գեղեցիկ առենաբանութեան վերջ տալէ յետոյ. Իսթէնիայի նորապատկ Տէր Աբիստակէս քահանային, որ նոյն օրը մեզ հետ ընկերութեամբ սոյն այցելութեան ներկայ գտնուած էր, որտագին բարեմաղթութեամբ փանոսեան վարժարանի հիմնադիրը ուսուցիչք և ուսանողները օրհնելէ վերջ ուրախութեամբ մեկնեցանք. Այս վարժատան քաղցր յիշատակը ընդ երկար պիտի պահեմք մեր սրտին խորերուն մէջ. մանգամայն Մալեան և Ֆելէկեան էֆէնտիներուն և թէ միւս դասատուաց, մանաւանդ աշակերտաց մեր ըրած այցելութեան նկատմամբ յայտնած չնորհակալութեանց և համակրանաց յայտերէն ստիպեալ:

Բարեկարգ և յառաջադէմ վարժարան մը, իր ստանձնողին և դասատուաց պարծանքը կրնայ համարիլ ընդ միշտ. և այս ալ աւելի մանաւանդ դպրոցներու մէջ կրցինք նշմարել:

(Շարունակելի)

14 Դեկտեմբեր 1872 Կ. Պոլիս.

Տէր, . . .

Ընդհրաժեշտ պարտք մը կատարած կը լինիմ, յետագայ երկտողը ուղղել առ Ձեզ ի հը-

բատարակութիւն, զոր փարիզէն բարեկամիս առ իս ուղղեալ նամակէն քաղած եմ։

«Վաեմ. Ոստանիկ էֆէնտին դարուս քաղաքագիտութեան հորիզոնին վերայ նշանաւոր աստղ մ'է. և այս աստղը իւր փայլփլուն լուսովը պիտի վարատէ Հայրենեաց ճակտէն սև մռայլը. Թող այլք այնպէս կարծեն որ չէ այժմ, այլ ապագայն պիտի ցուցանէ...»

Հայ լրագրապետներէն ամանք, ինչպէս վերոգրեալ երկտողէն ալ քալ կը հասկցուի, Ոստանիկ էֆէնտիի հանճարը և արտաքոյ կարգի յառաջադիմութիւնը նկարագրած ատենին, անդղալէ կերպիւ Նորին վսեմութեան պատուոյն սակաւիկ մի արատ բերելու ակնարկութիւններ ալ ընելու յանդգնեցան։ Վերոգրեալ երկտողը կը ջրէ այն անտեղի տարաձայնութիւնը (շատ աղէկ կը լինէր, եթէ մեր բարեկամը Պ. Տ. Մարգարեանցն ի՛նչ ձեռնարկութեանց մէջ դանուիլը մեզ դրելու քաջութիւնը) և մեծ յոյս կուտայ Հայրենեաց ճակտէն սև մռայլը վարատելու մասին։

Արդարև ինչպէս բոլոր Հայոց մեծ պատիւ նոյնպէս ապագային երջանկաւէտ յոյս մ'է. Նա մանաւանդ իւր Հայրենեաց և հայրենակից եղբարց։ Արդ այսչափ դրելով՝ կը լռեմք մեք, ալ այսուհետև խօսքը և գործադրութիւնը ապագային թողլով։

Մնամ ևն. . .

Պօղ. մոերլիմ

ՎԱՆԻ

Հետևեալ նամակը Պէշիկթաշի Մաքրուհան Ե. վարժարանի աշակերտներէն պանդուխտ և. վշտաբեկ պատանի մը գրած է, յաւակից լինելով մեր եղբարց պանդխտութեան վերայ կրած ցաւերնուս. կը հրատարակեմք զայն ի քաջալերութիւն և ի յառաջադիմութիւն առաւել քան զայս . . .։

. . . խմբագիր ՏԵՐ իմ.

Ձեր պատուական լրագրոյն ներդաշնակաւոր ձայնին ցանկացող և ձեր վշտայ վշտակից ըլլալով կը փութամ աղաչել ձեր մեծապատուութիւնը որ բարեհաճիք հետևեալը զետեղել Ձեր ազդօգուտ լրագրոյ մէկ անկիւնը։

Որով մնամ շնորհապարտ . . .

Նոյ. 7. 1872 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Խ. ԹԱՓԱՐԵԱՆ

Պէշիկթաշ Աշակերտ Մ. վարժարանի

Օ՜ն եկէք պանդուխտ օտարականք աւաղեմք մեր հայրենապարկ եւ ցաւալի կեանքը, եւ ախտս կարդամք մեր թշուառութեան վրայ, եղուկ տամք մեզ։ դի մեզ եւ եթ վայելէ տրտմութիւն եւ տրխրութիւն։

Ո՜ն պանդխտութիւն՝ ատելի պանդխտութի՛ւն, դառն են քու պտուղներդ, երբ քու երջանկութիւնդ հայրենեաց երջանկութեանց հետ բաղդատեմք՝ անհուն տարբերութիւն կը դանեմք քու եւ անոր մէջ անգը։ Ինչպէս որ մահամերձ հիւանդի մը ճաշակելիքը անդղայ է համեղաճաշակ կերակրոց, որով եւ մեզը քացախի պէս կազդէ անոր քմացը, ահա ճիշդ նոյնօրինակ է պանդուխտ օտարականի կեանքը, որովհետեւ հայրենի անգը-տուղ դաչտը՝ օտարութեան մրգաւէտ պարտէզնեբէն գուարճալի կը թուի իրեն, քաղցրալուր է պանդխտի լսելեացը իր հայրենի ազգաւուց կոինչը քան օտարի սոխակներու ներդաշնակ գեղգեղանքը, ընդարձակ է իրեն ոստահիս խրճիթը՝ քան օտարի հոյակապ ապարանքը, օտար երկրի ղօվարար զեփիւռը գրեթէ անտարբեր է խորչակէ, անուշահոտ է իրեն անգաց՝ հայրենի ապառաժուտ լերանց դժգոյն եւ ազազուն մշուշը, քան թէ օտար բնութեանի գեղափթիթ մեխակներն՝ վարդերը՝ եւ երփներանգ կակաչները, ախորժելի են հայրենի նեմմասուտեր անտառքը՝ քան օտարի վարպետօր ծառատունկները, մինչ քանիս ցանկալի է հայրենեաց խաղաղաւէտ եւ անզբօս կեանքը՝ քան օտարութեան բաղմաղբաղ կեանքը։

Ո՞վ կրնայ ախորժել պանդխտի այս տրտմալի սիրտը՝ եթէ ոչ հայրենիք հայրենիք, եւ զարձեալ հայրենիք, ո՞վ կրնայ արդահատել պանդխտի տըխուր խորհուրդները՝ եթէ ոչ աւետիք հայրենեաց. ի՞նչ ձայն կարող է զուարճացուցանել զնա՝ եթէ ոչ անուն հայրենեաց։ Ո՜հ անտանելի դժբաղդութիւնները պաշարեալ են զպանդուխտը, քանզի չէ թէ միայն՝ ի հայրենեաց զրկեալ օտարութեան մէջ կը տառապի, այլ որ աւելինէն դժուարին է, սիրելեաց, ընտանեաց եւ մերձաւորաց տարակայութեան դառն ազդեցութիւնը չարաչար կը վշտացընէ զպադխտին սիրտը.

Ինչպէս ծարաւին ականակիտ աղբեր մը կը փափաքի, ոչ պակաս քան զայս եւ պանդուխտը ի տեսիլ հայրենեաց եւ ծնողաց եղբարց եւ քերց տեսութեանց կարօտով կը պապակի, եւ՝ փոխադարձաբար ծնողք պանդխտին անձկայրեաց կը փափաքին գիշեր ու ցերեկ տեսնալու համար իրենց սիրոյ արդասիքը, եւ չեն կրնար՝ այս տենչը հեռացընել իրենց սրտէն, քանզի ծնողական գորովը իրը պահապան կը պահէ զորդեսիրութիւնը, վասն որոյ սոյն անձկութեամբ տառապիլ չ'ունին առանց ներկայութեան որդւոյն ոչ զբօսանք եւ ոչ ցնծութիւն։

Ա՛հ որդեսիրութեան սիրով արբեցեալ եւ զբիւը կարօտութեան արցունքով թացեալ կսկսին երկտող գրութեամբ իրենց որդւոյն վրայ թափել այն սէրը, որ երբ ժամանէ խանդակաթ որդւոյն աւելի եւս կը գրգռէ խեղճ պանդխտին արդէն ուռնցած կարօտութեան սիրոյն արծարծումն։ Ահա՛ սակիկ խեղճ պանդխտին անտանելի վիճակը, որոյ մէջ ինադեալ է իրրեւ մեռեալ կենդանի մինչեւ արժանի ըլլալու ՚ի տեսիլ հայրենեաց ծնողաց եւ սիրելեաց։

ԱՊԱԳԱՅ Մ'ՈՒՆԻ՛Մ

Գունդ ՚ի գունդ ամպեր,
Յառաջ կընթանան,
կեղնեն վառ աստղեր
Ցեղանակ աշնան։

Ցով զեփիւռ փըչէ,
Յաչխարհն և յայեր.
Ա՛տուած իմ, ի՞նչ է
Գարնա՞ն այս օրեր։

Ա՛յսօր է երեք,
Դեկտեմբեր ամսոյն
Դիշերն է ցերեկ,
Ցոլացմամբ լուսնոյն։

Ժամը վեցն ու կէս
Գիշերային խոր՝
Լըռութեամբ կարծես,
Թէ է վերջին օր։

Ոչ ուրեք լըսուի
Մարդ ու թռչնոց ձայն,
Վեհանձն տեսնուի
Միակ լուսընկան։

Նա տիրէ երկնից
Յերկրիս ցոլանայ,
Պայծառ լոյս ամբիծ
Ինձ հովանանայ։

Ո՛հ, սիրավառիս
Գէթ լոկ ափոխանք,
Վըշտալից սրտիս
Շնորհէ սուրբ խնամք։

Օն գինքն ողջունեմ.
Ջի նա է ուշիմ,
Իրեն հարցընեմ
Թ'ապագայ մ'ունիմ.

ՄԵՆԱԿԵԱՅ

3 դեկ. 1872

. . . Խմբագիր

Յառաջիկայ կիւրակէ, որ է Դեկտեմբեր 17 Ղալաթիոյ Ա. Ժենաթրկչեան կիւրակէի վարժարանը սովորական դասերէն զատ՝ ժամ մ'իւղ 7 ին ընդհանուր դասախոսութիւն պիտի ընէ Մեծ. Սարգիս Էֆէնտի Ֆինճանճեան "Օգտհան գործւոյ օդը ինչպէս պարպելուն և ջրհաններու վրայ. նաև փոքրիկ կապարեայ ջրհաններով փողերը պիտի լինին հրապարակաւ։

Խնդրեմ՛ ձեր աղգօգուտ օրագրոյն միջոցաւ հրատարակել զայս։

Ձերդ անձնուէր բարեկամ.

15 Դեկտ. 1872

ԳՐԻՍՏՈՍՏՈՒՐ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՆՐԱՎԷՊ

Որդի մը իւր մօր ծերութեանը չըկարենալով հանդուրժել, կողովի մը մէջ կը դնէ զանի, և կը տանի ձորի մը մէջ կը նետէ. և երբ վերադառնալու կը լինի տղան, կը դոչէ ծերունի մայրը.

—Որդեակ իմ, որդեակ, կողովը հետդ տար.

—Ի՞նչ պիտի ընեմ կողովը, միթէ ձեղմէ աւելի թանկագի՞ն է. կը պատասխանէ.

—Կողովը հետդ տար որդեակիմ, կը կրկնէ ծերունին. կողովը հետդ տար, որպէս զի քու տղադ ալ ծերութեանդ ժամանակին զքեզ միևնոյն կողովով հոս բերէ, դաղանաց կերակուր տալու։

ԹՄԲԱԳԻՐ–ՏՆՕՐԻՆ
ՅՈՎ. ԱԿԻՄ Գ. ՐԷԻՍԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՓԻՒՐՓԷՃԵԱՆ
ՓԻՆՃԱՆՃԻՂԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ ՐԻՉԱՏ ԲԱՇԽ ԹՈՒՆ ԹԻՒ 3